

4

INKULTURÁCIÓ ÉS INTERKULTURALITÁS
A PIARISTA RENDBEN

**Mit jelent rendként dolgozni
az interkulturalitáson és az
inkulturáción**

.....
4. füzet

Mit jelent rendként dolgozni az interkulturalitáson
és az inkulturáción

.....
TARTALOM

Bevezetés	3
A karizma inkulturációja	3
A nemzetköziségtől a kultúraköziségig.....	4
Nagyfokú spiritualitás szükséges az interkulturalitás korrekt megközelítéshez.....	5
Interkulturalitásra való felkészítés: akadályok, javaslatok és utak.....	6
Néhány képzési útmutató az interkulturalitáshoz	7

BEVEZETÉS

Az interkulturalitás témája sok szerzetesi intézménynél elsősorban a képzés területén merült fel. A kultúrák köziség iránti érdeklődés a nevelésről más területekre, az érintkezésre, a közösségi együttélésre, a hit inkulturációjára tevődött át. A közösségek különösen gyakran tettek fel kérdéseket a különbségek értékeléséről és az interkulturális párbeszéd elősegítéséről. Lehetséges-e az ellentétet elkerülése európai eredetünk és az intézmény más kultúrájú területekről, különösen Afrikából való új tagjainak kulturális igényei között? Az volt sokfelől a kérdés, hogy az egyház közösségei, szerzetesi intézményeink és szerzetesrendjeink vajon új pünkösöd vagy egy másik Babel felé haladnak-e.¹

A KARIZMA INKULTURÁCIÓJA

A szerzetesi élet karizmái: olyan időkben születtek, amikor a környezet javarészt monokulturális volt, ezért nem gondolhattunk és nem is beszélhattunk az inkulturációjukról, mert a nyugati kultúrában fogant karizmát mindenhol csak ugyanazon a módon lehetett kifejezni. Az inkulturáció csupán az utóbbi évtizedekben kezdte felkelteni a szerzetesek érdeklődését.²

Azok a tényezők, amelyek segítettek felhívni a figyelmet erre a jelenségre: a gyarmati világ megszűnése és a helyi kultúrák értékelése; a fiatal egyházak növekvő súlya; jelentős hivatásbeli növekedés ezeknél az egyházaknál; a szerzetesi kongregációk növekvő mértékben és jellemzően nemzetközi arca. Az alapító karizmája iránti és a II. vatikáni zsinat által megkívánt „kreatív hűség” megköveteli a karizma inkulturálását. A hűség nem annak ismétlése, amit az alapító tanított, hanem a karizmában lévő újdonság potenciáljának a felszabadítása.

A karizma inkulturációjának egészséges folyamata rendezett és progresszív út követését igényli:

- » **Kultúra és karizma:** tudatában kell lennünk saját kultúránknak és a többiek kultúrájának, és ez utóbbiak minden aspektusát tanulmányoznunk kell. A kultúra megértésének nemcsak mélynek, hanem dinamikusnak is kell lennie. Ismernünk kell az alapító tanításait, tisztában kell lennünk az intézmény egész „kulturális örökségével”.
- » **Kritikus megkülönböztetés:** a karizma lényegi elemeit meg kell tudnunk különböztetni az egy adott korhoz kapcsolódó kulturális kifejeződéseitől.
- » **Kölcsönös csere:** „Az inkulturációnak két dimenziója van: egyrészt a hiteles kulturális értékek átalakítása azoknak a kereszténységbe való beépítésén keresztül, másrészt a kereszténység behelyezése a különböző emberi kultúrákba” (*Ecclesia in Africa*, 59)

.....
¹ ÁLTALÁNOS ELŐLJÁRÓK UNIÓJÁNAK (USG) TEOLÓGIAI BIZOTTSÁGA: *Hacia una comunión pluricéntrica e intercultural*, Roma, 2000.

² A hitbe való inkulturáció egyik legjobb leírását (véleményem szerint) a jezsuita Pedro Arrupe adta év-ekkel ezelőtt: „Az inkulturáció a keresztény életnek és a keresztény üzenetnek sajátos kontextusban való megtestesülése, oly módon, hogy ez a tapasztalat nemcsak az adott kultúra elemein keresztül fejeződik ki, hanem lelkesítő, irányító és egységesítő elvvé válik, amely átalakítja és újraalkotja azt a kultúrát, hogy új teremtést hozzon létre” (34^a CONGREGAZIONE GENERALE DEI GESUITI: *La nostra missione e la cultura* [34. Jezsuita Rendi Nagygyűlés: Küldetésünk és a kultúra], 13.)

- » **Kreatív kifejezés:** Saját karizmánk gondos újraolvasása a mélyére hatolás és az új kulturális helyzetekkel érintkezésben történő értelmezése után valósul meg.
- » **Átalakulás:** Az inkulturáció a kultúra és a megszentelt élet átalakulásával ér véget. A karizma családra talál a kultúrában és a kultúra otthonosan érzi magát a karizmában.

Az inkulturációnak közösségi feladatnak kell lennie, nem egy „kiválasztott elme” munkájának.

A NEMZETKÖZISÉGTŐL A KULTÚRAKÖZISÉGIG

Nem kevés szerzetesünk él együtt olyan közösségekben, melyeket nagyon eltérő háttérrel és néha eltérő kultúrával rendelkező emberek alkotnak.

Igaz, a múltban sok rend és intézmény nagyon sok ország területén helyezkedett el, és el lehetett mondani, hogy „nemzetközi”. Azonban az egyéni közösségek mindig homogén módon, nemzeti, néha regionális (tartományi) származás alapján jöttek létre

A nemzetköziség felrobbanásának három fő oka:

- » A gyarmati szenvedés évtizedei után a sok nemzet által elért függetlenség a különböző kultúrák értékének tudatosításához és annak a hitnek az elterjedéséhez vezetett, hogy a társadalomban és az egyházban mindenkinek joga van az állampolgársághoz.
- » A II. vatikáni zsinat: Az egyház igazán „katolikusnak” érezte magát, mert különböző, azonos méltóságú népekből és kultúrákból állt.
- » A nyugati nemzeteinél mutatkozó hivatáscsökkenés egybeesett a hivatások erőteljes növekedésével a világ déli részén. Néhány évtized alatt megannyi kongregáció arca hirtelen megváltozott.

Csak a legutóbbi időszakban kezdtünk el „interkulturális közösségekről” beszélni. Ez a helyzet új attitűdök születését segíti elő bennük: a toleranciát, a nyitottságot, az elfogadást, a párbeszédet, a kreativitást, a különbözőek jobbá tételét. A szerzetesek kétféle módon értik és élik meg az interkulturalitást:

- » apostolkodásukkal vagy küldetésükkel, amikor kapcsolatba kerülnek más kultúrájú népekkel, akiknek Krisztus evangéliumát prédikálják (nyelv és kultúra, empátia, beletestesülés egy adott népbe);
- » különböző kultúrákból való testvérekkel élve, akik most az ő közösségük részei, akik ugyanabból a karizmatikus forrásból isznak, a családhoz tartoznak. Elkezdődik a kapcsolatok, a párbeszéd, a megbirkózás folyamata, hogy elfogadjuk és megértsük egymást. A folyamat nem egyszerű, nem megy végbe mindenféle nehézség nélkül. Ez az út azonban szükséges, elengedhetetlen és nagyon gazdagító.

ERŐS SPIRITUALITÁS SZÜKSÉGES AZ INTERKULTURALITÁS KORREKT MEGKÖZELÍTÉSÉHEZ

Minden emberi együttélésnek, különösen azoknak, amelyek interkulturális helyzetekkel járnak együtt, lélekre van szükségük. Számunkra ez a lélek a spiritualitásból fakad, az igéből származik, az Istenre való egyértelmű utalásból ered. Az interkulturális közösségek legszebb képe a Szentháromság.

» **Koinónia:** a kommunió lelkesége, nemzetközi és multikulturális közösségeink szíve és lelke. Folyamatos és állandó utalás órá, az igére és a bennünket egyesítő eucharisziára. Minden keresztény közösség mindig felülről jövő ajándék.

» **Kenózis:** ezt a folyamatot is azoknak kell vállalniuk, akik magukba akarják fogadni a más kultúrához tartozó testvért. A hiúság, az eszmék biztonsága, az önelégültség, a saját kultúra „gazdagsága” nem teszi lehetővé, hogy teljes rendelkezésre állással közeledjünk a másik felé.

» **Az ember iránti szenvedély:** az emberek közötti testvériség és szolidaritás hihető tanúsága.

» **A figyelmes meghallgatás művészetének elsajátítása:** gesztusok, melyek megkönnyítik az odafigyelést:

- » *Hit abban, hogy a másik valami fontosat és hasznosat akar közölni velünk.*
- » *Az egyszerűség és az alázat táplálása, hogy megnyíljunk felé és vele gazdagodjunk.*
- » *Pozitív érzések ápolása azok iránt, akikkel szembesülünk.*
- » *Derűs várakozás, hogy fejezzen ki mindent, ami a szívét nyomja.*
- » *Nyugodtan és csendesen várja, hogy a beszélgetőpartner kifejezze mindazt, ami a szívében van.*

» **A legjobb megvilágításban kell látnunk a másikat:** az előre gyártott elképzelések és gyanakvások megfojtják a párbeszédet még mielőtt az elkezdődött volna. Hitelt kell adnunk annak, amit a Szentlélek megvalósított. Türelem, irgalom.

» Légy mindig **egyértelmű:** kerülj a kétértelműséget, a kétszínűséget. **Szelídség:** utasítsd el az erőszakot, hidak építésére törekedj. **Bizalom:** szavazz bizalmat a másik félnek. Ez lehetővé teszi az őszinteséget. **Okosság:** a megkülönböztetés mindig lassú és fáradtságos út az igazsághoz. (Vö. VI. Pál: *Ecclesiam suam* enciklika, 1964.)

Két akadály az interkulturális közösség nyugodt integrációja előtt:

» **Etnocentrizmus:** bennünk van az a velünk született hajlam, hogy a mi kultúránkat tartsuk a legjobbnak. Különösen, ha a többségi csoporté. Elvárjuk, hogy a mi kultúránkhoz alkalmazkodjanak. A mi kulturális csomagunktól idegen minden új valóság negatív ítéletet vált ki belőlünk.

» **Előítéletek:** előregyártott vélemény. Különösen hajlunk előítéletek megfogalmazására a mienktől eltérő csoporthoz tartozó emberek esetén. Albert Einstein szokta mondani, hogy egy atomot könnyebb szétrombolni, mint egy előítéletet.

Néhány út, melyek elősegítik az interkulturális kapcsolatot és párbeszédet a közösségekben.

1. A saját hibáinkból való tanulás képessége

Íme néhány példa:

- » *Egy valóság kihívásainak és problémáinak intellektualizálása, mintha az emberi természet-hez és nem egy adott kultúra örökségéhez tartoznának.*
- » *Kapcsolat kialakítása a testvéremmel úgy, hogy csak kulturális elemek vannak a fejemben. Ez az előző ellentéte.*
- » *Egy személy kihívásokkal teli interkulturális körülmények közé helyezése a szükséges és értelmes felkészítés nélkül.*
- » *Egyszerűen a „jóindulatban” való bizakodás: Mindig alapos felkészülésre és kritikai érzékre van szükség ahhoz, hogy építő módon viszonyuljunk más kultúrákhoz.*
- » *Gyér megkülönböztetés a toborzásnál. Nem mindenki rendelkezik ugyanolyan képességekkel, hogy megbirkózzon a sajátjától teljesen eltérő valóságokkal.*

2. A történet elbeszélése

Tagle bíboros 2006-ban (az ázsiai missziós kongresszuson) kifejtette, hogy egy történet vagy történetek elmondása kreatív formája lehet az evangélium hirdetésének Ázsiában – olyan földrészen, melynek kulturái és vallásai mélyen gyökereznek nagy epikus történetekben. Semmi sem világosabb és érthetőbb, mint a való élet. Magának az életnek a mély jelentését tárja fel.

A történetek feltárják, hogy kik vagyunk, mi életünk jelentése és merre tartunk. Az én történetem az önéletrajzom és nagyvonalakban az önazonosságom. Történetem elbeszélésével értelmet adott annak a környezetnek és világnak, amelyben élek, és amelybe belehelyeztek (család, barátok, társadalom, kultúra).

Minden közösségnek megvannak a maga egyedi „történetei”, melyek feltárják azokat a mély értékeket, amelyekre a közösség alapul. Egy közösség ünnepei, szokásai, rituáléi közvetlen történelmi tényekre vagy a közösség tagjai által gondosan őrzött történetekre utalnak.

Történetekkel jobban el lehet mondani a fontos és mély tapasztalatokat. Mind a karizmát, mind a hagyományos értékeket azoknak a megélt tapasztalata alapján kell elmondani, akik azokat elbeszélik. (Vö. *Evangelii nuntiandi*, 76.)

Az alapító karizmájának és lelkének elbeszélése segít abban, hogy elevenen tartsuk, dinamizáljuk és létfontosságúvá tegyük az emléket. Nem múzeumi darabok.

3. Az ünnep

Egy másik szempont, ami a közösségen belül és kívül hatékonyra teheti párbeszédünket, az az ünnep. Tudnunk kell bölcsen és kiegyensúlyozottan részt venni rajta, anélkül, hogy főszerepet követelnénk magunknak. A vidámság nélküli testvériség kiháló testvériség.

4. Megbocsátás és kiengesztelődés

(Vö. Dél-Afrika „Igazság és Kiengesztelődés Bizottsága”)

- » *Egyetlen személy vagy közösség sem mentes a konfliktusoktól, félreértésektől, az okozott és kapott sérülésektől, a haragtól. Ezek figyelmen kívül hagyása azt jelenti, hogy szemet hunyunk az evidencia és az igazság előtt, és elszigetelődvé elzárkózunk. Másrészt, ha azonosítjuk őket, utat nyitunk az igazság és a szabadulás felé.*
- » *A kiengesztelődés önmagammal kezdődik.*
- » *Meg kell tanulnunk együtt élni a disszidensekkel, a megosztottsággal és a konfliktussal. Réálsan vállalnunk kell és valódi érési lehetőségekké kell alakítanunk őket.*
- » *A keresztény hit: a megbocsátás lehetséges és szükséges a szabadságnak és az élet újdonságának a visszaszerzéséhez. A Magasságos ajándéka, és megnyíló, készséges szív a testvéri fogadásra.*

NÉHÁNY KÉPZÉSI ÚTMUTATÁS AZ INTERKULTURALITÁSHOZ

Mi az interkulturalitásra nevelés elérendő célja?

- » Mindenki képes a saját kultúrájának és értékeinek relativizálására, ugyanakkor más kultúrák pozitív vonásainak és értékeinek megértésére.
- » Az evangéliumhoz és keresztény hitünkhöz kapcsolódó értékek kritériumok annak megítélésére, hogy bármely kultúrában mi pozitív és mi nem.
- » Képesség arra, hogy „pozitív előítéleteket” tápláljunk a többiek és különbözőségeik iránt.
- » Az interkulturális együttélés konfliktusainak pozitív és kiegyensúlyozott kezelése. Hűség a múlthoz és nyitottság a jövőre.

Melyek a fenti célok elérésének leghatékonyabb eszközei?

- » A másik pozitív kulturális jellemzőinek empatikus kiemelése.
- » A faji, kulturális és felsőbbrendűségi előítéletek önmagunkban való kimutatása.
- » Közösségi szintű összejövetelek tartása a többiek kultúrájának alaposabb megismerésére.
- » Az ország hivatalos nyelvének használata.
- » A személyeket és országot tiszteletben tartó nyelvezet használata.
- » Azok számára, akik most érkeztek az országba, megfelelő bevezetés biztosítása a kultúrába és az országba.

A KÖZÖSSÉGI MEGOSZTÁSHOZ

1. Próbáld meg elmondani a te történetedet azzal kapcsolatban, hogy miként éled meg az interkulturalitást a közösségedben és a szolgálatban.
 2. Az interkulturalitás megélésénél melyek a legnagyobb nehézségek?
 3. Interkulturalitással kapcsolatos pozitív és negatív tapasztalatok.
 4. Valódi és egyértelmű segítség az evangélium és a hit az interkulturalitás megéléséhez?
-

(A szöveg *Pietro Trabucco* atya, consolatai misszionárius beszédének az összefoglalása: *Útmutatások, hogy előre lépjünk az interkulturalitás kellő megélésében egy szerzetesrendben*, Róma, 2020. február 3–6.)